גמרא

תלה ליה רב לרבי ביני חטי האחין ששיעבדו מהו הוה יתיב ר' חייא קמיה אמר ליה מכרו או משכנו אמר ליה מאי נפקא מינה בין מכרו בין שמשכנו [א]מוציאין לפרנסה [ב]ואין מוציאין למזונות ורב אי מכרו קמיבעיא ליה נכתוב ליה מכרו אי משכנו קא מיבעיא ליה נכתוב ליה משכנו רב תרוייהו קמבעיא ליה וסבר אי כתיבנא ליה מכרו הא ניחא אי שלח לי דמוציאין כל שכן משכנו אי שלח לי אין מוציאין אכתי משכנו קמיבעיא לי אי כתיבנא ליה משכנו אי שלח לי דאין מוציאין כל שכן מכרו אי שלח לי מוציאין אכתי מכרו קא מיבעיא לי אכתוב ליה שיעבדו דמשמע הכי ומשמע הכי ורבי יוחנן אמר אחד זה ואחד זה אין מוציאין איבעיא להו לרבי יוחנן לא שמיע ליה הא דרבי ואי שמיע ליה הוה מקבל ליה או דלמא שמיע ליה ולא מקבל ליה ת"ש דאתמר א)מי שמת והניח שתי בנות ובן וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן אמר ר' יוחנן [ג]שניה ויתרה אמר ר' חנינא גדולה מזו אמרו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ואת אמרת שניה ויתרה ואם איתא נימא ליה מאן אמרה ודלמא לעולם לא שמיע ליה וכי שמיע ליה קביל ושאני התם דאיכא רווח ביתא אמר ליה רב יימר לרב אשי אלא מעתה אשכחה מציאה בעלמא דאיכא רווח ביתא הכי נמי דלא יהבינן לה עישור נכסים אמר ליה אנא רווח ביתא מהני נכסי קאמינא אמר אמימר בת יורשת הויא אמר ליה רב אשי לאמימר אילו בעי לסלוקה בזוזי הכי נמי דלא מצי לסלוקה אמר ליה אין אי בעי לסלוקה בחדא ארעא הכי נמי דלא מצי מסלק לה אמר ליה אין רב אשי אמר בת בעלת חוב הויא ואף אמימר הדר ביה דאמר רב מניומי בריה דרב ניחומי הוה קאימנא קמיה דאמימר ואתאי האי איתתא לקמיה דהות קא בעיא עישור נכסים וחזיתיה לדעתיה [ד]דאי בעי לסלוקה בזוזי הוי מסלק לה דשמעי מאחי דהוו קאמרי לה אילו הוה לן זוזי סליקנא בזוזי ואישתיק ולא אמר להו ולא מידי והשתא דאמרת בעלת חוב הויא דאבא או דאחי למאי נפקא מינה למיגבא לבינונית שלא בשבועה וזיבורית בשבועה מאי תא שמע דרבינא אגביה לברתיה דרב אשי ממר בריה דרב אשי [ה]בינונית ושלא בשבועה מבריה דרב סמא בריה דרב אשי זבורית בשבועה ב)שלח ליה רב נחמיה בריה דרב יוסף לרבה בר רב הונא זוטא מנהרדעא כי אתיא הא איתתא לקמך אגבה עישור נכסים אפילו מאיצטרובלא אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא [ו]הוה מגבינן אפילו מעמלא דביתי שלח ליה רב ענן לרב הונא הונא חברין שלם כי אתיא הא איתתא לקמך אגבה עישור נכסי הוה יתיב רב ששת קמיה אמר ליה זיל אימא ליה ובשמתא יהא מאן דלא אמר ליה ענן ממקרקעי או ממטלטלי ומאן יתיב בי מרזיחא ברישא אזל רב ששת לקמיה דרב ענן אמר ליה מר רבה ורב הונא רביה דרבה ושמותי שמית מאן דלא אמר ליה ואי לאו דשמית לא הוה קאמינא ענן ממקרקעי או ממטלטלי ומאן יתיב בי מרזיחא ברישא אזל רב ענן לקמיה דמר עוקבא א"ל חזי מר היכי שלח לי רב הונא ענן ועוד מרזיחא דשלח לי ג)[לא ידענא] מאי ניהו א"ל אימא לי איזי

גופא

רש"י

תלה ליה רב לרבי ביני חיטי. שלח לו אגרת שלומים ותלה שאלה זו בין השיטים: **הוה יתיב ר' חייא קמיה.** דרבי כשבאת שאלה זו לפניו: **א"ל.** רבי חייא מאי שיעבדו דקא מיבעי ליה מכרו או משכנו: **דמשמע הכי ומשמע הכי.** והוא כשישיב תשובתו יפרש אם שניהם שוים לו או (אם) יש חילוק ביניהן ומהו אומר על שניהם: **אחד זה ואחד זה אין מוציאין.** אחד לפרנסה ואחד למזונות: **עד שמת הבן.** ונפלה הירושה לפני הבנות: **ויתרה.** עישור נכסים ולא אמרי' תיטול עישור נכסים תחלה כמו שנטלה זו ואח"כ יחלוקו אלא זו שקדמה ונשאת זכתה ובת על הבת אין לה עישור נכסים שהרי שתיהן שוות בירושה: **גדולה מזו.** שאפילו שיעבדו אחין את הנכסים יפה כח פרנסה לטרוף לקוחות וזו שהנכסים בעין אמרת ויתרה: **נימא ליה מאן אמרה.** אלא לאו שמיע ליה ולא קבלה ומשום הכי לא הדר נמי מהא דשתי בנות וכו': **לעולם לא הוה שמיע ליה.** מעיקרא וכי שמעה קיבלה וכי אותביה ר' חנינא כבר הוה שמיע ליה וקיבלה ומש"ה לא א"ל מאן אמרה: **ושאני התם.** הא דלא הדר ביה ממאי דאמר שניה ויתרה: **משום רווח ביתא.** שהרי נשתכרה הרבה שנוטלת חצי הירושה: **יורשת הויא.** עישור נכסים שתקנו לה בתורת ירושה תקינו לה: **אין.** באמת לא מצו לסלוקה בזוזי ולא בחדא ארעא שאם רוצה נוטלת חלקה מכל קרקע וקרקע ואין יכולין להקנות לה חלקה במקום אחד: **בעלת חוב הויא.** ומצי לסלוקה בזוזי או בחדא ארעא: **למיגבא בינונית ושלא בשבועה כו'.** אי בעלת חוב דאבא הויא אינה גובה אלא מן הזיבורית ואינה נפרעת אלא בשבועה שלא נטלה מנכסים הללו כלום דקיי"ל (גיטין מח:) אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזבורית ואין נפרעים מהן אלא בשבועה ואי בעלת חוב שלהן אין כאן בא ליפרע מנכסי יתומין: רב אשי מת ומת רב סמא בנו בחיין ד) וכשבאת בתו ליפרע נטלה מחלקו של מר בר רב אשי שהיה קיים בינונית שלא בשבועה אלמא בעלת חוב דאחי הויא: **ומבריה דרב סמא זיבורית.** לפי שבעלת חוב של אביו היתה שהיה אחיה: **כי אתיא ההיא איתתא.** אשה אחת באת לפני ר' נחמיה שהיה לה ליטול עישור נכסים במקומו של רבה בר רב הונא ובקשה ממנו לשלוח לו דבר מאתו שישתדל בדינה: **אצטרובלא.** מושב אמת הרחיים כמות שהן ומקרקעי חשיב להו: **מעמלא דביתי.** שכירות הבתים ממקרקעי קא אתי: **הוה יתיב רב ששת קמיה.** כשבא השליח לפניו ואיקפד רב הונא על דקרייה הונא חברין: **א"ל.** רב הונא לרב ששת: **זיל אימא ליה.** בלשון גנאי כאשר אומר לך: **ובשמתא.** תהיה אם לא תאמר בלשון זה: **ענן ענן.** מהיכן אתה אומר להגבותה ממקרקעי או אפילו ממטלטלי ועוד שאלה אחרת השיבני: **מאן יתיב בי מרזיחא ברישא.** מי מיסב בבית אבל בראש הקרואים. כשהיו מסובים בסעודה היה ניכר מסיבתן מי הוא הראש שהגדול מיסב במטה אחת לראש השולחן ושני לו במטה אחרת למטה הימנו: **א"ל מר רבה.** אתה ורב הונא רבך. ולפייסו אמר לו כך שלא יכעוס עליו על שנעשה שליח בדבר ומראהו פנים שעל כרחו נעשה שליח לכך:

תוספות

תלה ליה רב לרבי ביני חטי. פירש ר"ח שאלות הרבה שאלו והיו אגרות תפורות זו לזו ובין אותם תפירות כתב שאלה זו ובקונטרס פי' בין השיטין וכן אמר בירושלמי בהנזקין תלי לי ביני שיטיא: **משום** רווח ביתא. יש להסתפק היכא דאיכא עשר בנות דליכא רווח ביתא מהו:

ואישתיק. מכאן רגיל ר"ת כשהיה יושב בדין ואחד מבעלי דינין מגזם לחברו ואומר כך וכך תתחייב לי בדין רגיל היה ר"ת לומר שקר אתה דובר כי לא יתחייב שאם אין לו לדיין לומר כן מה היה מוכיח רב מניומי מדאשתיק אמימר:

מעמלא דביתי. וא"ת היכי דמי אי בשכירות שיבא מן הבתים פשיטא שטורפת דהא מקרקעי אינהו ואי בשכירות שגבו כבר הני מטלטלי ממש הוו ויש לומר דמיירי שהשכירו הבית לשנה ועמד בו השוכר חצי שנה ואע"ג דכבר נתחייב על מה שעמד בבית גובה ולא חשיב מטלטלי דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף:

ובשמתא להוי מאן דלא לימא ליה. וא"ת אע"פ שא"ל יהא צריך הפרה כדאמרינן באלו הן הגולין (מכות דף יא: ושם) נדוי על תנאי צריך הפרה מנלן מיהודה דכתיב אם לא הביאותיו אליך וגו' אף על פי שקיים התנאי היו עצמותיו מגולגלין בארון וי"ל דה"מ בדבר שהמנודה מסופק בשעת הנדוי אם יתקיים התנאי כי התם דמאריה וגנבי דבידי שמים לא היה יכול לשומרו והוי כאילו אין תנאי כלל אבל הכא שבידו לקיים התנאי אין צריך הפרה. ר"ת:

מסורת הש"ס

א) גיטין נא., ב) ב"ב סו:, ג) [רש"ל], ד) [אחריו. יעב"ץ],

עין משפט
נר מצוה

לז א מיי' פ"כ מהל' אישות הלכה ז סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן קיג סעיף ה:
לח ב טוש"ע אה"ע סי' קיב סעיף ז:
לט ג מיי' שם הלכה ט וסמג שם טוש"ע שם סי' קיג סעיף ח:
מ ד מיי' שם הל' ו טור ש"ע שם סעיף ב:
מא ה מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ג:
מב ו מיי' שם הלכה ה טור ש"ע שם סעיף ב:

מוסף רש"י

ונטלה עישור נכסים. שזה משפט הבנות בשעת בגרות או נשואין ליטול עישור נכסים בהכנסת פרנסת נדוניתן, לבד מה שניזונו מזונות עד אותה שעה (גיטין נא.). **ולא הספיקה שניה לגבות.** פרנסה, שלא ניסת, **עד שמת הבן.** ונפלה כל הירושה לפני שתיהן (שם). **שניה ויתרה.** איבדה עישור נכסים שלה ולא אמרינן תיגבי עישור נכסים ברישא והשאר יחלקו בשוה, דטעמא דתקינו עישור נכסים כדי שתהא לבנות פרנסת נישואין והא איכא טפי (שם). **אמר ר' חנינא.** וכי מפני שקדמה זו איבדה זו, **גדולה מזו אמרו.** שאפילו מכר האח את הנכסים, **מוציאין.** מיד הלקוחות העישור לפרנסה ואע"פ שאין מוציאין למזונות ממשעבדי, **ואת אמרת שניה ויתרה.** מפני שלא הספיקה, והלא בשעבוד של אחרים שהיא גדולה מזו לא אמרו שתפסיד ועכשיו שהן בפנינו תפסיד (שם).

תוספות רי"ד

נדונייתן מנכסיו והלכך אע"פ שלא צוה האב על נכסיו מחייבין היתומים לתת להן פרנסתן אבל היכא שצוה האב שלא יתפרנסו מנכסיו הכל לפי צוואתו ואין לנו כח לחייב את היתומים: תלא ליה רב לר' ביני חוזי האחים ששעבדו מהו פי' שלח לו אגרת שלומים וביני חוזי כתב לו האחים ששעבדו ומכרו נכסי אביהן מהו פי' יכולין הבנות לטרוף פרנסתן מאותן הלקוחות או לא הוה יתיב ר"ח קמיה דר' ואמר מכרו קמבעי' ליה או משכנו עד זמן קצוב ולא מכרום לגמרי א"ל מאי נפקא לך מיניה בין מכרו בין משכנו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות פי' האחים שמכרו נכסים אחר מות אביהן מוציאין מן הלקוחות לפרנסת הבנות שמשעה שמת אביהן חוב מוטל עליהן לפרוע פרנסתן ולא כל כמינייהו למכור נכסי אביהן שנשתעבדו להן משעת מיתת אביהן ואין מוציאין למזונות כדתנן אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני ת"ע שאין לה קצבה אבל פרנסת הבת י"ל קצבה ע"נ ודמיא לכל חוב דעלמא וטריף ממשעבדי: איתמר מי שמת והניח ב' בנות ובן וקדמה ראשונה ונטלה ע"נ ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן אר"י שניה ויתרה פי' אבדה חלק פרנסתה כיון שנפלו לה הנכסים בירושה ול"א תטול פרנסתה תחלה כי היכי דשקלה ראשונה והדר תפלוג בהדה אלא כיון שלא הספיקה לגבות פרנסתה עד דנפלו נכסי קמה לירש חצין אבדה פרנסתה א"ל ר"ח גדולה מזו אמרו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ואת אמרת שני' ויתרה פי' השתא אפילו מכרו האחין הנכסים דליתנהו קמה אזלא וטרפה מלקוחות

תוספות רי"ד (המשך)

והשתא דאיתנהו קמה אמרת ויתרה וקס"ד דטעמא דר"י הוי דכיון שנכנסו הנכסים בירושה דין היורש כדין הלוקח דמי וכמו שאינה גובה מן הלקוחות כך אינה גובה מן היורשין ואם מתו הבנים אין הבנות גובות מיורשיהן ועכשיו שהן בעצמן יורשות את אחיהן אין זו גובה על זו ומש"ה א"ל גדולה מזו אמרו שאף מן הלקוחות הוא גובה וכ"ש מן היורשין ואהדר ליה ר"י ש"ה דאיכא ריוח ביתי' פי' שהגיע בידה ריוח מן הנכסים האלה לירש חצים וטעמא דפרנסה הוא כדאמר שאנו אומדים דעתו של אב שאינו רוצה שתתבזה בתו והשתא דאית לה חילוקא בנכסיו אין רצונו שתטול פרנסתה שהרי יש לה ואינה מתבזה אבל לעולם גובה מן הלקוחות בין מיורשי האחים אם מתו: א"ל רב יימר לר"א אלא מעתה אשכחה מציאה בעלמא דאיכא ריוח ביתא ה"נ דלא יהבינן לה ע"נ א"ל ריוח ביתא מהני נכסי קאמינא. ופסקי רבוואתא הל' כר"י משום דר"א מתרץ למילתי' ובירושלמי פסק הלכה כר"ח: אמר אמימר בת יורשת הויא פי' ע"נ שתקנו לה חכמים בתורת ירושה תקנו לה א"ל ר"א אילו בעי לסלוקי בזוזי ה"נ דלא מצי לסלוקה [א"ל אין אי בעי] בחדא ארעא [ה"נ דלא מצי מסלק] א"ל אין ור"א אמר בת ב"ח הויא ואף אמימר הדר ביה למימר כר' אשי דבעלת חוב היא ומצי לסלוקי בין בזוזי בין בחדא ארעא וכך הל'. ובעינן והשתא דאמר בע"ח הויא דאבא או דאחי פי' האיך הטילו חכמים חוב זה על היתומים כאילו לפרוע חוב אביהם או לפרוע חובם למנ"מ לבינונית ושלא בשבועה וזיבורית ובשבועה פי' אא"ב בע"ח דאבא לא גביא אלא מזיבורית ובשבועה דלא אתפשא צררי כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים ואי בע"ח דאחי היא גביא מנייהו בינונית ושלא בשבועה כדין בע"ח דידהו ת"ש דרבינא אגביה לברתיה דר"א א) ממר בר"א זיבורית ובשבועה ש"מ בע"ח דאחי היא פי' מת ר"א והניח שני בנים ובת מר ורב סמא וחלקו נכסי אביהן וקודם שתגבה הבת פרנסתה מת ר' סמא ובאה עכשיו לגבות ממר בר"א ומברי' דר"ס בריה דר"א ואגביה רבינא ממר בר רב אשי חצי העישור מבינונית ושלא בשבועה דבע"ח דידיה הות ולא דאבוה ומברי' דר"ס חצי העישור מזיבורית ובשבועה דלא אגבה ר"ס דהוה

א) נ"ל ממר בריה דר"א בינונית ושלא בשבועה מבריה דרב סמא בריה דר"א זיבורית בשבועה וכו'.